

De militaire medaille voor dapperheid en verdienste tijdens de opstand van 1790 in de Oostenrijkse Nederlanden

De geschiedenis van een land is vaak doorspekt met triomfen en heldendaden, maar zelden wordt er (uitgebreid) gesproken over de nederlagen die evenzeer de loop van de geschiedenis hebben beïnvloed. De teloorgang van de Brabantse Omwenteling is hier een treffend voorbeeld van. Terwijl er veel Belgische verzamelaars hun collectie toespitsen over deze opstandige periode, wordt er minder verzameld van de Eerste Oostenrijkse Restauratie. Deze periode, die plaatsvond tussen het omverwerpen van de Verenigde Nederlandse Staten en de Franse bezetting, beslaat de geschiedenis van de Zuidelijke Nederlanden van december 1790 tot november 1792. In dit artikel nemen we specifiek één medaille er uit, nl. de militaire medaille voor dapperheid en verdienste tijdens de opstand van 1790 in de Oostenrijkse Nederlanden uitgegeven door de Oostenrijkers.

schaal 125 %

Na vele decennia van Oostenrijks bewind, wist de Brabantse Omwenteling in 1789 het keizerlijke leger en gezagsdragers te verdrijven naar Luxemburg. De opstandige gewesten vormden een conservatieve confederatie met beperkte militaire macht, de Verenigde Nederlandse Staten, onder leiding van Hendrik van der Noot.

Keizer Leopold II, aangetreden in februari 1790, zocht manieren om de opstandige gebieden te heroveren. Een vredesverdrag met Pruisen en een conventie in Den Haag markeerden zijn intentie om de jozefinische hervormingen (op kerkelijk, bestuurlijk en gerechtelijk gebied) ongedaan te maken.

Met steun van mogendheden en versterkt door troepen na het beëindigen van de oorlog tegen de Ottomanen, lanceerde Leopold II in oktober 1790 een heroveringscampagne. Op 14 oktober had hij een ultimatum gesteld voor 21 november. Als de wapens tegen dan zouden neerliggen, beloofde hij amnestie. Op de ultieme dag riep het Congres de zoon van de keizer, aartshertog Karel, uit tot erfelijk groothertog. Ze beseften dat het patriottenleger van hooguit 15.000 man geen partij was voor de Oostenrijkse troepenmacht van 30.000 onder Blasius Columban von Bender. Steden vielen snel, waaronder Namen, Brussel, Mechelen, Antwerpen, en Gent. De opstandelingenleiders vluchtten naar het buitenland, terwijl Bender op 12 januari 1791 ook een einde maakte aan de Luikse Republiek.

Overeenkomstig zijn verbintenis tegenover de mogendheden herstelde keizer Leopold II op 10 december de oude instellingen. Hij ging zelfs verder en beloofde de loting nooit te zullen invoeren, de Staten en de rechtbanken te raadplegen omtrent belangrijke wetten, de gevolmachtigde minister en de militaire gouverneur onder het gezag van de landvoogden te plaatsen en constitutionele kwesties te laten beslechten door arbitrage.

De militaire medaille

De militaire medaille voor dapperheid en verdienste tijdens de Opstand van 1790 in de Oostenrijkse Nederlanden herinnert aan een cruciale periode in de geschiedenis van de Oostenrijkse Nederlanden en eert de moedige mannen die bijdroegen aan het herstel van het gezag ten voordele van de Oostenrijkers uiteraard. De ronde zilveren medaille, met een gekartelde rand, draagt aan de voorzijde en keerzijde een symbolische voorstelling.

Op de voorzijde zie je onder twee armen die vanuit wolken samenkomen de Latijnse tekst “FIDES ET CONSTANTIA PATRII MILITIS”; in het Nederlands: “Geloof en Standvastigheid van de Vaderlandse Soldaat”. Onder deze tekst zijn een palmtak en een lauwerkrans afgebeeld, traditionele symbolen van overwinning en eer. De voorstelling op de medaille straalt vastberadenheid en trouw aan het vaderland uit.

Aan de keerzijde van de medaille vinden we onder twee hoorns des overvloeds de inscriptie “PAX ET SECVRITAS PVBLICA”; in het Nederlands “Vrede en Openbare Veiligheid”. Boven vier vaandels, die elkaar kruisen in het midden van een lauwerkrans, wordt de boodschap van vrede en openbare veiligheid overgebracht. Dit ontwerp weerspiegelt niet alleen de wens naar vrede, maar ook de opofferingen van degenen die betrokken waren bij de opstand.

De medaille is uitgebracht door de Oostenrijkers voor de Oostenrijkse Nederlanden en uitgegeven in 1791. Het ontwerp is toegeschreven aan Th. Van Berckel (niet gesigineerd). De medaille heeft een diameter van 30 mm en een gewicht van 8,99 g. Als referenties hebben De Coster 914 en in De Witte als van Berckel, nummer 157.

Bovendien moet worden vermeld dat de meerderheid van deze medailles een perforatie heeft. Dit komt doordat deze medailles werden gedragen met een bijbehorend lint. Het is mogelijk om een dergelijke medaille zonder perforatie te vinden, maar het is een zeldzaamheid. Vergulde versies zouden voor hoogwaardigheidsbekleders zijn geweest.

Deze medaille is niet alleen een fysiek herinneringsteken aan een tumultueuze periode in de onze geschiedenis, maar ook een kunstwerk dat de emoties en idealen van de tijd weerspiegelt. De medaille biedt een tastbare link naar de gebeurtenissen van 1790 en dient als een waardevol stukje erfgoed binnen de wereld van numismatiek.

Bronnen:

Medaille (foto): veiling Elsen 147, lot 2154

Medaille met lint (foto): bewerkte foto van Wikipedia

Tekst:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Eerste_Oostenrijkse_Restauratie

https://nl.wikipedia.org/wiki/Militaire_Medaille_voor_Dapperheid_en_Verdienste_tijdens_de_Opstand_van_1790_in_de_Oostenrijkse_Nederlanden

Laurens Aernout

Dit artikel werd gepubliceerd in Muntklapper 124, oktober-november-december 2024